

සාවද්‍ය තොරතුරු

මෙහි අවධානය යොමු කරන්නේ රැවටීමට සහ හානියක් කිරීමට හිතාමතාම නිර්මාණය කරන ලද හෝ බෙදා ගන්නා ලද තොරතුරු වන සාවද්‍ය තොරතුරු වෙතය.

වැරදි තොරතුරු යනු රැවටීමේ හෝ හානියක් කිරීමේ අරමුණකින් තොරව බෙදා ගන්නා අසත්‍ය හෝ සාවද්‍ය තොරතුරු වේ.

නවසීලන්ත ආරක්ෂක බුද්ධි සේවය (NZSIS) වැරදි තොරතුරු යන්න නිර්වචනය කරන්නේ හානියක් කිරීමේ හෝ පුළුල් අරමුණක් සාක්ෂාත් කර ගැනීමේ අරමුණින් හිතාමතාම අසත්‍ය හෝ නොමඟ යවන සුළු තොරතුරු ලෙසයි. එය බොහෝ විට මාර්ගගතව හෝ සමාජ මාධ්‍ය ඔස්සේ ප්‍රචාරය වන නමුත් එය රූපවාහිනියේ, ගුවන් විදුලියේ හෝ පුවත්පත් ඇතුළු ප්‍රචාරාත්තිවල ද පළ විය හැකිය.

විදේශීය රාජ්‍යයන් සහ ඔවුන්ගේ නියෝජිතයින් විදේශීය මැදිහත්වීම්වල කොටසක් ලෙස සාවද්‍ය තොරතුරු භාවිතා කර මිනිසුන්ට සහ ප්‍රජාවන්ට හානිකර ආකාරවලින් බලපෑම් කිරීමට සහ නොමඟ යැවීමට ඉඩ ඇත.

සාවද්‍ය තොරතුරු ප්‍රචාරය විය හැක්කේ කෙසේද

සාවද්‍ය තොරතුරු ක්‍රම රාශියකින් ප්‍රචාරය විය හැක, එයට ඇතුළත් විය හැක්කේ:

- **පණිවිඩකරණ යෙදුම් සහ ප්‍රජා ජාල**, එහිදී තොරතුරු බොහෝ විට පුද්ගලයින් විශ්වාස කරන සම්බන්ධතා අතර යොමු කෙරේ.
- **ප්‍රජාව හෝ උනන්දුවක් දක්වන කණ්ඩායම්** තුළ බෙදා ගන්නා අන්තර්ගතය, එය හුරුපුරුදු මූලාශ්‍රවලින් එන නිසා හෝ ඔවුන් තේරුම් ගන්නා භාෂාවකින් ඇති නිසා මිනිසුන් වඩාත් විශ්වාස කළ හැකිය.
- **නවසීලන්තයෙන් පිටත මාධ්‍ය හෝ මූලාශ්‍රවලින් ලැබෙන තොරතුරු** නවසීලන්ත මාධ්‍ය හෝ සන්නිවේදන සමඟ නොගැලපේ.
- **සමාජ මාධ්‍ය වේදිකා** මගින්, විශේෂයෙන් TikTok වීඩියෝ, Instagram ඊල් හෝ Twitter/X threads වැනි කෙටි ආකෘති අන්තර්ගතයන්, සාවද්‍ය තොරතුරු වේගයෙන් පැතිරවිය හැක.
- **බලපෑම් කරන්නන් සහ ක්ෂුද්‍ර බලපෑම් කරන්නන්ට** විශාල හෝ විශ්වාසදායක අනුගාමිකයින් සිටින නිසා ඔවුන්ට සාවද්‍ය තොරතුරු පැතිරවිය හැකිය.
- **වේදිකාවල සෙවුම් යන්ත්‍ර සහ නිර්දේශ** පරිශීලකයින්ට ඔවුන් එය සොයන්නේ නැති විට පවා සාවද්‍ය තොරතුරු පෙන්විය හැකිය.

- මුද්දර්ත පත්රිකා, පෝස්ටර්, සේවා ස්ථානවල, පාසල්වල හෝ ප්‍රජාවන්හි කටිත් කට කතා වැනි **තොබැඳි බෙදාගැනීම**

සාවද්‍ය තොරතුරු වර්ග

විදේශ රාජ්‍යයන් විදේශ මැදිහත්වීම්වල කොටසක් ලෙස සාවද්‍ය තොරතුරු භාවිතා කළ හැකිය. **හිතාමතාම මිනිසුන් තොමග යැවීමට** භාවිතා කළ හැකි අන්තර්ගතයන් සඳහා උදාහරණ කිහිපයක් මෙන්න:

- **තොමගයවන සුළු ප්‍රසිද්ධ කරුණු:** බොහෝ විට තොමග යවන හෝ අනියෝජ්‍යයන්ට නැංවූ හිමිකම් භාවිතා කරමින්, අවධානය ආකර්ෂණය කර ගැනීමට සහ සබැඳියක් මත පුද්ගලයින් ක්ලික් කිරීමට පෙළඹවීමට හිතාමතාම නිර්මාණය කර ඇති සබැඳි අන්තර්ගතය.
- **රැවටිලිකාර, අනියෝජ්‍යයන්ට නැංවූ හෝ අසත්‍ය සිරස්තල:** ජනතාව තොමග යැවීම සඳහා හිතාමතාම තොරතුරු විකෘති කරන, අනියෝජ්‍යයන්ට නැංවූ හෝ වැරදි ලෙස නිරූපණය කරන සිරස්තල.
- **හිතාමතාම දුර්වල හෝ වෙනස්කරන ලද මාධ්‍යකරණය:** විශ්වසනීය වාර්තාකරණයක් ලෙස ඉදිරිපත් කරන ලද නමුත් හිතාමතාම නිසි පර්යේෂණ, සාක්ෂි හෝ කරුණු පරීක්ෂාවක් නොමැති ලිපි.
- **කීර්ති නාමයට හානි කරන අසත්‍ය තොරතුරු:** පුද්ගලයෙකුගේ කීර්ති නාමයට අහිතකර ලෙස බලපෑම් කිරීමට හෝ බොහෝ විට විදේශීය රාජ්‍යයක් පිළිබඳව වාචිකව විවේචනය කරන පුද්ගලයින් ඉලක්ක කර ගනිමින් මඬ ගැසීමේ වියාපාර ක්රියාත්මක කිරීමට හිතාමතාම නිර්මාණය කර ඇති අන්තර්ගතය.
- **ගොතන ලද හෝ වෙනස්කරන ලද කරුණු:** මිනිසුන් තොමග යැවීමට සහ රැවටීමට හිතාමතාම ඇතුළත් කර ඇති, නිර්මාණය කරන ලද කාලරේඛා, ස්ථාන, නම් හෝ මූලාශ්‍ර වැනි වියාජ තොරතුරු.
- **වියාජ හෝ වෙනස්කරන ලද ඡායාරූප සහ වීඩියෝ:** හිතාමතාම නරඹන්නන් රැවටීම සඳහා ඩිජිටල් ලෙස නිර්මාණය කරන ලද හෝ වෙනස්කරන ලද (කෘතිම බුද්ධිය භාවිතා කිරීම ඇතුළුව) රූප හෝ වීඩියෝ.
- **සම්බන්ධිත විස්තරණය:** ගිණුම්, බොට්ස් හෝ වෙබ් අඩවි ජාල මගින් පුළුල් ලෙස බෙදා ගන්නා, එය ඇත්ත වශයෙන්ම වඩා විශ්වාසදායක හෝ ජනප්රිය බවක් ඇති කිරීම සඳහා හිතාමතාම තොමග යවන අන්තර්ගතය.
- **රාජ්‍ය-සම්බන්ධිත මාධ්‍ය හෝ අනාවරණය නොකළ අනුබද්ධතා:** ස්වාධීන ලෙස පෙනී සිටින නමුත් විදේශීය රජයන්ට සම්බන්ධ අලෙවිසැල්, වෙබ් අඩවි හෝ සමාජ මාධ්‍ය ගිණුම් මගින් නිෂ්පාදනය කරන ලද අන්තර්ගතය.

- **උපහාසය හෝ අනුකරණය සාවද්‍ය තොරතුරු සඳහා අනිසි ලෙස භාවිතා කිරීම:** ඇතැම් අවස්ථාවල සම්බන්ධීකරණය කරන ලද සාවද්‍ය තොරතුරු විශාපාරවල කොටසක් ලෙස, හිනාමනාම මිනිසුන්ගේ අදහස් නොමඟ යැවීමට සහ බලපෑම් කිරීමට භාවිතා කරන වියංගියමයහෝ උපහාසාත්මක අන්තර්ගතය.

ඔබ දකින දේ ගැන සිතීම

පරීක්ෂා කරන්න:

- **තොරතුරු විශ්වාසදායක මූලාශ්‍රයකින් ලැබුණේද** සහ අනෙකුත් විශ්වාසදායක පුවත් වෙබ් අඩවි එම තොරතුරු වාර්තා කරන්නේද යන්න. වැඩිදුර දැන ගැනීමට Netsafe හි [විශාෂ පුවත් හඳුනා ගන්නේ කෙසේද](#) යන මූලාශ්‍රය පරීක්ෂා කරන්න.
- **මුල් කතාව හෝ තොරතුරු දර්ශනය වූ ස්ථානය** සහ එය ප්‍රචාරය කරන්නේ හෝ බෙදා ගන්නේ කවුද.
- **කතුවරයා කවුද සහ ඔවුන්ගේ පසුබිම, අරමුණ හෝ රුචිකත්වයන් කුමක් විය හැකිද** (උදාහරණයක් ලෙස, ඔවුන් යම් දෘෂ්ටිකෝණයක් දැනුම් දීමට, ඒත්තු ගැන්වීමට, ප්‍රචාරය කිරීමට හෝ ජනතාවගේ මතවලට බලපෑම් කිරීමට උත්සාහ කරන්නේද යන්න).

සලකා බලන්න:

- අන්තර්ගතය ප්‍රබල චිත්තවේගීය ප්‍රතික්රියාවක් ඇති කරන විට (උදා: හදිසිතාව, බිය හෝ කෝපය) **මදකට නතරවීම.**
- අන්තර්ගතය නිර්මාණය කර හෝ බෙදාගෙන ඇත්තේ (උදා: මතවලට බලපෑම් කිරීමට, ක්ලික් කිරීමේ ජනනය කිරීමට හෝ කඩිනම් ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට) **මන්දයි විමසීම.**
- තොරතුරු විශ්වාස කළේ නම් හෝ බෙදාගන්නේ නම් **එයින් ප්‍රතිලාභ ලැබෙන්නේකාටදැයි යන්න සිතාබැලීම.**

උදාහරණයක් ලෙස, 'මෙය ඉවත් කිරීමට පෙර දැන්ම බෙදා ගන්න' යනුවෙන් සඳහන් සටහනක් ඔබ දුටුවහොත්, එය නතර වී එය බෙදා ගන්නේ මන්දැයි සිතා බැලීමට ඔබව පොළඹවනු ඇත.

ඔබට විශ්වාස නොමැති විට සිදුකළ යුතු දේ

යමක් සාවද්‍ය තොරතුරක් දැයි වහාම නොදැන සිටීම ගැටලුවක් නොවන බව මතක තබා ගැනීම වැදගත්ය.

තොරතුරු බෙදා ගැනීමට පෙර කාලය ගැනීම, එය සත්‍ය දැයි සිතා බැලීමට, කරුණු පරීක්ෂා කිරීමට සහ සාවද්‍ය දෙයක් පැතිරවීමෙන් වැළකී සිටීමට ඔබට අවස්ථාවක් ලබා දෙයි.

පවුලේ සාමාජිකයන් හෝ මිතුරන් වැනි විශ්වාසවන්ත පුද්ගලයින් සමඟ කතා කර, එම තොරතුරු ගැන ඔවුන් සිතන්නේ කුමක්දැයි දැන ගැනීමටද ඔබට හැකිය.

විදේශීය රාජ්‍යයන් සහ ඔවුන්ගේ නියෝජිතයින් විසින් භාවිතා කරන සාවද්‍ය තොරතුරු

විදේශීය රාජ්‍යයන් සහ ඔවුන්ගේ නියෝජිතයින් විසින් සාවද්‍ය තොරතුරු සඳහා හිතාමතාම භාවිතා කරන ලක්ෂණ කිහිපයක් පහත දැක්වේ:

- කෝපය, බිය හෝ කෝපය ඇති කිරීමට වැදගත් කරුණු හෝ සාක්ෂි හිතාමතාම නොසලකා හරිමින් **දැඩි හැඟීම් ඇති කිරීම**.
- ජ්‍යෙෂ්ඨතාවයක් ඇති කිරීමට හෝ ඉක්මනින් පැතිරවීමට **නොමඟ යවන හෝ අනිශ්චයකරණයට නංවන ආකාරයෙන් තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීම**.
- **පාද්‍යයන්ට දැනුම් දීමට වඩා** ඔවුන් තුළ ජ්‍යෙෂ්ඨතාවයක් ඇති කිරීමට විත්තවේගීය ලෙස ජ්‍යෙෂ්ඨතාවය භාෂාව භාවිතා කිරීම.
- ගැටලුවක් හෝ කණ්ඩායමක් ගැන මිනිසුන් සිතන ආකාරයට බලපෑම් කිරීමට **පැහැදිලි පක්ෂග්‍රාහීත්වයක් පෙන්වීම හෝ සාමාන්‍යකරණ මතයන් මත රඳා සිටීම**.
- කතාවක එක් පැත්තක් පමණක් ඉදිරිපත් කිරීමට **විවිධ අදහස් හෝ දෘෂ්ටිකෝණ බැහැර කිරීම**.
- නිවැරදි ලෙස ඉදිරිපත් කරන ලද **වැරදි, වෙනස්කළ හෝ යල් පැන ගිය තොරතුරු ඇතුළත් කිරීම**.
- **නිතර අක්ෂර වින්‍යාස හෝ වියාකරණ වැරදි අඩංගු වීම**, සමහර විට අඩු විශ්වසනීයත්වයක් හෝ ඉතා ඉක්මනින් නිර්මාණය කරන ලද අන්තර්ගතයක් පෙන්වීම කළ හැකිය.
- නොමඟ යවන තොරතුරු සඳහා සහාය දැක්වීම සඳහා **අඩු ගුණාත්මක, සාවද්‍ය තොරතුරු**

සංස්කරණය කළ හෝ සන්දර්භයෙන් බැහැර රූප හෝ වීඩියෝ භාවිතා කිරීම.

ඔබේ සමාජ මාධ්‍ය දර්ශන පිටුව පාලනයට ගැනීම

සමාජ මාධ්‍ය ගිණුමක් අසත්‍ය හෝ නොමඟ යවන තොරතුරු බෙදාගන්නේ නම්:

- නවත් සමාන අන්තර්ගතයන් දර්ශනය වීම වැළැක්වීමට **ගිණුම අවහිර කරන්න** හෝ **අනුගමනය නොකරන්න**.
- සබැඳිව භානිකර අන්තර්ගතයන් අඩු කිරීමට උදව් කිරීම සඳහා සමාජ මාධ්‍ය වේදිකාවේ **ගිණුම වාර්තා කරන්න**.

සාවද්‍ය තොරතුරු වාර්තාකරන්නේ කෙසේද?

ඔබට අන්තර්ජාලයේ භානිකර හෝ අසත්‍ය සබැඳි අන්තර්ගතයන් වාර්තා කළ හැකිය:

- [Netsafe වෙබ් අඩවියේ](#) සාවද්‍ය තොරතුරු සහ අනෙකුත් භානිකර අන්තර්ගතයන් වාර්තා කරන්න.
- මාධ්‍ය අන්තර්ගතය නොමඟ යවන සුළු නම් හෝ විකෘත නීති උල්ලංඝනය කරන්නේ නම්, [නවසීලන්ත මාධ්‍ය කවුන්සිලය](#), හෝ [ජ්වරාණ ජර්මිනි අධිකාරිය](#) වෙත පැමිණිල්ලක් ඉදිරිපත් කරන්න.
- සමාජ මාධ්‍යවල වැරදි තොරතුරු වාර්තා කිරීමට **වේදිකා වාර්තාකරණ විශේෂාංග භාවිතා කරන්න**.

Netsafe ඔස්සේ වැඩිදුර දැනගන්න

[Netsafe](#) යනු නවසීලන්තයේ ස්වාධීන, ලාභ නොලබන මාර්ගගත ආරක්ෂණ සංවිධානයක් වන අතර, නවසීලන්තයේ ජනතාවට මාර්ගගත ආරක්ෂණ සහාය, විශේෂඥතාව සහ අධ්‍යාපනය සපයයි: [උමුත් සහ තරුණ පිරිස්](#), [දෙමාපියන් සහ රැකබලාගන්නන්](#), [වැඩිහිටියන්](#) සහ [වයස්ගත පිරිස්](#).

Headspace Invaders

[Headspace Invaders](#) යනු වයස අවුරුදු 12 සිට 16 දක්වා තරුණයින්ට මාර්ගගත සබැඳි අන්තර්ගතයන් සංවාලනය කිරීමේදී විශ්වාසය සහ විවේචනාත්මක චින්තන කුසලතා ගොඩනඟා ගැනීමට සහ තරුණයින්ට අන්තර්ජාලය හරහා හැසිරවීම, පීඩනය සහ භානිය හඳුනා ගැනීමට උපකාරී වන අන්තර්ක්රියාකාරී වේදිකාවකි.